ազդակներէն, այլեւ ու մանաւանդ ան կը յառաջանայ մարդու *ազատութեան* ազդակէն: Այլ խօսքով, փիլիսոփայական բարոյագիտութիւնը, առանց այլ միջոցներու եւ կարգերու դիմելու, կը հիմնուի մարդկային բանականութեան սկզբունքին վրայ. այս պատճառով ալ ան ճանաչողական բնոյթ կը կրէ, այսինքն՝ անդրադարձային նկարագիր ունի եւ ճիշդ այս պատճառով ալ կարելի է հարցաքննութեան ու մանրակրկիտ զննումի ենթարկել:

Այս իմաստով, ինչպէս վերը յիշուեցաւ, ան կը զանազանուի դասական աստուածաբանական բարոյագիտութենէն, որ կը հիմնուի կրօնի ու եկեղեցւոյ կողմէ ընդունուած հաւատքին վրայ, ուր փոխան ապացոյցներու առանձնաշնորհում կը ստանայ՝ աստուածայայտնութեան վարդապետութիւնը: Այս իմաստով, եթէ բաղդատենք փիլիսոփայական եւ աստուածաբանական բարոյագիտութիւնները, պիտի տեսնենք, որ փիլիսոփայական բարոյագիտութիւնը՝ կը հիմնաւորուի գիտութեամբ՝ փոխան հաւատքի, պարզաբանութեամբ՝ փոխան յայտնութեան եւ քննարկումով՝ փոխան հնազանդութեան:

Ուրեմն, բարոյական որոշումները, ըստ փիլիսոփայութեան, կարելի չէ ներհմտութեամբ կամ ներհայեցողութեամբ (Intuition) կատարել, այլեւ հարկաւոր է որոշ գիտական հիմք, որ հարցադրման հորիզոնը կը յստակացնէ: Այս գաղափարը աւելի շօշափելի դարձնելու համար, կը մէջբերուի հետեւեալ օրինակը.- բժշկական մարզէն ներս կարելի է հարցադրել, թէ սաղմերու վիժումը եւ անոնց գիտահետազօտական նպատակներով օգտագործումը կամ շահագործումը արդեօք արտօնելի՞ է. այս հարցադրման քննարկումը սակայն կը պահանջէ մասնագիտական հիմք: Իսկ վերջնական որոշման յանգելէ առաջ, նախ պէտք է պարզաբանել, թէ ի՞նչ է կեանքը ու ե՞րբ կը սկսի ան կամ ինչո՞ւ նման հարցադրում մը կը քննարկուի, երբ խնդրոյ առարկան մարդկային սեռն է, եւայլն...:

Այստեղ փակագիծ մը բանալով դարձեալ հաստատենք, որ թէեւ ներկայ աշխատասիրութեան հիմք պիտի ծառայէ՝ *Արեւմտեան փիլիսոփայութիւնը* (տե՛ս Մաս – 1, Էջ 21), սակայն, հետագայ առանձին բաժնի մը մէջ (Մաս – 8, Էջ 284-էն մինչեւ Էջ 366) պիտի նշուին ասիական կամ արեւելեան կրօնա-փիլիսոփայութիւնները եւ իրենց առնչուած բարոյագիտութիւնը:

Եթէ նկատի ունենանք փիլիսոփայական բարոյագիտութեան դիրքը կարգ մը այլ փիլիսոփայական ուղղութիւններու նկատմամբ, պիտի տեսնենք, որ փիլիսոփայական բարոյագիտութիւնը որոշ դժուարութեան կը բախի որեւէ միապաշտական (Monism) կամ միակողմանի դիրքորոշումերուն հանդէպ եւ ասոնց հակադրութիւններուն հանդէպ, ինչպէս՝ յարաբերապաշտութիւնը (Relativism): Փիլիսոփայական բարոյագիտութիւնը նաեւ որոշ դժուարութեան կը բախի այլ փիլիսոփայական ուղղութիւններու հանդէպ, ինչպէս՝ ոչնչապաշտութիւնը (նիհիլիզմ, Nihilism), կասկածապաշտութիւնը (սկեպտիկութիւն, Skepticism), յուզապաշտութիւնը (Emotivism), դրապաշտութիւնը (Positivism) եւ վճռապաշտութիւնը (Decisionism): Վերոյիշեալ փիլիսոփայական եզրոյթները, հարկ է բնորոշել՝ բարոյագիտութեան տեսանկիւնէն դիտուած.-